

Remissvar

Vårt diarienummer:
2025-00592

Finansdepartementet

Ert diarienummer:
Fi2025/00457

Datum:
20250603

AI-kommissionens Färdplan för Sverige

Sammanfattning

AI är en systemövergripande teknik som kommer att påverka värdeskapande och möjligheter att lösa stora samhällsutmaningar i alla sektorer i samhället. Sveriges framtida välbefinnande kommer i hög grad att avgöras av hur väl vi lyckas dra nytta av AI:s möjligheter och hur väl vi lyckas hantera utmaningarna med AI-tillämpningar i näringsliv och samhälle. Vinnova delar, mot denna bakgrund, AI-kommissionens slutsats att Sveriges konkurrenskraft inom AI behöver stärkas och att det krävs kraftfulla och samordnade åtgärder inom flera olika områden för att åstadkomma det.

Vinnova stödjer AI-kommissionens förslag på en starkare central styrning med en task force inom Statsrådsberedningen. Vinnova anser emellertid att en sådan task force borde ges ett bredare mandat och omfatta samordning av politik kopplat till alla strategiskt viktiga tekniker för Sverige, eftersom synergier och beroenden mellan AI och alla andra strategiskt viktiga tekniker är starka. Behovet av policykoordinering i den globala konkurrensen inom framväxande teknikområden är stort för att säkra Sveriges framtida konkurrenskraft, nationella säkerhet och teknologiska självständighet.

Vinnova instämmer i AI-kommissionens slutsatser att spetsforskning inom AI i Sverige behöver stärkas och anser därför att de satsningar på spetsforskning inom AI som AI-kommissionen föreslår bör genomföras, i tillägg till de satsningar på AI som omfattas av forsknings- och innovationspropositionen (Fol-propositionen). Fol-propositionen omfattar viktiga satsningar på strategiskt viktiga tekniker för Sverige, däribland forskning och innovation inom AI. Dessa satsningar kommer emellertid sannolikt att vara otillräckliga för att påtagligt stärka Sveriges internationella konkurrenskraft ifråga om spetsforskning inom AI, eftersom många andra länder gör mycket stora satsningar. AI-kommissionens föreslagna satsningar är därför viktiga för att stärka Sveriges internationella konkurrenskraft och attraktionskraft inom AI-forskning. Detta är i sin tur viktigt för avancerad kompetensförsörjning för näringsliv och samhälle inom AI.

AI-kommissionen anser att det är mycket angeläget att staten stödjer arbetet med att etablera en AI Factory i Sverige och AI-kommissionen anser att ansvaret för detta bör delas mellan Vetenskapsrådet och Vinnova. Vinnova stödjer AI-kommissionens förslag om samordnad finansiering mellan Vinnova och Vetenskapsrådet av en svensk AI Factory, som är ett av EU-kommissionens centrala initiativ för att stärka unionens konkurrenskraft inom AI.

Vinnova delar AI-kommissionens bedömning att det är mycket viktigt att åstadkomma kraftsamling mellan olika aktörer i sektorsövergripande projekt. Vinnova anser emellertid inte att det behövs en utredning för att åstadkomma detta utan att sådana bäst identifieras inom ramen för de stora sektorsövergripande satsningar som redan pågår och de nya sektorsövergripande satsningar som beslutats i Fol-propositionen. Sverige och Vinnova har väl utvecklade program för sektorsövergripande Fol-samverkan mellan olika aktörer som innebär att värdet av den kunskap och de innovationer som utvecklas både kommer alla parter som är direkt involverade till del men även får stora så kallade överspillningseffekter på andra aktörer än de som varit direkt involverade.

Vinnova
Sveriges innovationsmyndighet

Besöksadress:
Mäster Samuelstgatan 56,
101 58 Stockholm
Telefon: 08 473 30 00
www.vinnova.se

Fakturaadress:
Vinnova, FE 34, 838 73 Frösön
Levaransadress:
Klara Norra Kyrkogata 14, 101 58 Stockholm
Organisationsnummer: 202100-521

Vinnova stödjer AI-kommissionens förslag om ett utökat stöd via Vinnova och Almi till innovationsprojekt i AI-startups. Ökat stöd till innovationsprojekt i innovativa startups är mycket viktigt för att Sverige ska bibehålla och stärka innovationssystemets förnyelsekraft och Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Ett särskilt fokus på AI-startups är motiverat, men gränsdragningarna mellan vad som kan karakteriseras som en AI-startup och vad som inte är en AI-startup kommer sannolikt att bli allt svårare i takt med att AI alltmer kommer att bli viktigt i utvecklingen av många innovativa startups. Sverige har dessutom stor potential i mötet mellan tillämpning av AI och andra styrkeområden, vilket bör stimuleras.

AI-kommissionen föreslår en stor satsning på en AI-verkstad, som syftar till att bli en för den offentliga sektorn gemensam infrastruktur för utveckling och implementering av AI-baserade offentliga tjänster. Vinnova stödjer detta förslag och anser att det är mycket viktigt med infrastruktur och gemensamt lärande för AI-baserade tjänster i offentlig sektor. Det är rimligt att ge tydliga ansvar till utpekade myndigheter att samordna utvecklingen och driften av en AI-verkstad. Vinnova kan inte bedöma om Försäkringskassan och Skatteverket har goda förutsättningar att ta detta ansvar, men Vinnova förutser att det skulle innebära betydande verksamhetsutveckling inom dessa myndigheter för att ta ett huvudansvar för den gemensamma AI-infrastrukturen i offentlig sektor.

Vinnova stödjer även AI-kommissionens slutsats att stärkt deltagande och uppväxling av Sveriges investeringar i forskning och innovation inom ramen för EU:s ramprogram och Digital Europe är mycket viktigt. Fol-propositionen stärker dessa förutsättningar, men det kommer att behövas ytterligare betydande resurser och stärkta incitament för ökat svenskt deltagande i EU:s satsningar.

Vinnova instämmer i AI-kommissionens förslag på en bred satsning på AI i undervisning och kompetenshöjning på alla olika nivåer, ett kompetenslyft för alla. Det är viktigt för att säkra bred och långsiktig kompetensförsörjning inom AI i alla sektorer i samhället respektive för att säkra en bred förmåga i samhället att hantera utmaningar och risker med AI:s tillämpningar. Vinnova har emellertid inga synpunkter på utformningen av de olika insatser som föreslås för ett brett kompetenslyft.

AI-kommissionen föreslår att beräkningskapacitet ska ha status som samhällskritisk infrastruktur. Vinnova stödjer detta. Digital infrastruktur bör betraktas som samhällskritisk och satsningar på olika delar i sådan infrastruktur bör därför göras så att de får största möjliga synergier och utvecklingen av den samlade digitala infrastrukturen bör kontinuerligt följas upp i ett sammanhang.

Tillgång till data är en avgörande förutsättning för utveckling av AI-system, eftersom dessa bygger på kombinationen av beräkningskraft, mängden data, och modellstorlek. AI-kommissionen ger ett antal förslag för att göra data mer tillgängliga för AI-användning. Ett viktigt sådant är att ändra i offentlighets- och sekretesslagen, OSL, så att huvudregeln är att myndigheter ska kunna utbyta information med varandra. Vinnova stödjer detta förslag. Det är dock viktigt att integritet och säkerhet för individer säkerställs. AI-kommissionen föreslår även att en ramlag för personuppgiftsbehandling bör utredas och att tillämpningen av GDPR i Sverige ses över. Dessutom föreslås inrättande av en Data Steward-funktion vid Statistiska Centralbyrån (SCB) för att göra det lättare för enskilda att hitta offentliga data. Vinnova stödjer dessa förslag. Vinnova anser emellertid att AI-kommissionens förslag vad gäller data är finansiellt underdimensionerade.

Sammanfattningsvis konstaterar Vinnova att den nyligen beslutade Fol-propositionen kommer att innebära ökade satsningar inom AI. Vinnova bedömer dock att ytterligare satsningar kommer att behövas eftersom den tekniska AI-utvecklingen accelererar samtidigt med en snabbt ökande internationell konkurrens inom AI. Stärkta satsningar, i linje med AI-kommissionens förslag, kommer framförallt att krävas inom följande områden:

- AI i offentlig sektor
- Stärkt deltagande inom EU:s ramprogram och Digital Europe
- Spetsforskning inom AI
- Data, datadelning och digital infrastruktur

Vinnova
Sveriges innovationsmyndighet

Besöksadress:
Mäster Samuelstgatan 56,
101 58 Stockholm
Telefon: 08 473 30 00
www.vinnova.se

Fakturaadress:
Vinnova, FE 34, 838 73 Frösön
Levaransadress:
Klara Norra Kyrkogata 14, 101 58 Stockholm
Organisationsnummer: 202100-521

Vinnovas ställningstaganden

Ledarskap och styrning

Vinnova stödjer AI-kommissionens förslag på en starkare central styrning med en task force inom Statsrådsberedningen. Vinnova anser emellertid att en sådan task force borde ges ett bredare mandat och omfatta samordning av politik kopplat till alla strategiskt viktiga tekniker för Sverige, eftersom synergier och beroenden mellan AI och alla andra strategiskt viktiga tekniker är starka. Behovet av policykoordinering i den globala konkurrensen inom framväxande teknikområden är stort för att säkra Sveriges framtida konkurrenskraft, nationella säkerhet och teknologiska självständighet.

Spetsforskning i samverkan

AI-kommissionen föreslår omfattande satsningar av olika slag på spetsforskning inom AI i syfte att stärka Sveriges position som forskningsnation inom området. Vinnova stödjer dessa förslag.

Vinnova vill emellertid understryka att samordnad finansiering av forskning och innovation inom alla banbrytande teknikområden, däribland AI, är viktig för Sveriges framtida konkurrenskraft. Forsknings- och innovationspropositionen (Fol-propositionen) som nyligen beslutats av riksdagen ger goda förutsättningar för detta. I synnerhet bör den där föreslagna satsningen på excellenskluster för banbrytande teknik ha stor potential att stärka svensk konkurrenskraft inom banbrytande teknik. Denna satsning ger goda finansiella förutsättningar för spetsforskning och innovation inom AI och andra banbrytande tekniker samt för synergier och konvergens mellan olika strategiskt viktiga teknikområden. Dessutom ger den av regeringen föreslagna samverkan mellan Vetenskapsrådet och Vinnova inom ramen för satsningen goda förutsättningar för synergier mellan grundforskning, tillämpad forskning och innovation.

Fol-propositionen omfattar således viktiga satsningar på AI-forskning och innovation kopplat till AI. Satsningarna kommer emellertid sannolikt att vara otillräckliga för att påtagligt stärka Sveriges konkurrenskraft inom internationellt ledande AI-forskning, eftersom många andra länder gör mycket stora satsningar på AI-forskning. Vinnova stödjer därför AI-kommissionens förslag om fokuserade och kraftfulla satsningar på spetsforskning inom AI. De föreslagna satsningarna är viktiga för att stärka Sveriges internationella konkurrenskraft och attraktionskraft inom AI-forskning. Detta är i sin tur viktigt för avancerad kompetensförsörjning för näringsliv och samhälle inom AI. Vinnova anser därför att de satsningar på spetsforskning inom AI som AI-kommissionen föreslår bör genomföras, i tillägg till de satsningar på AI som omfattas av forsknings- och innovationspropositionen.

Vinnova stödjer också AI-kommissionens slutsats att stärkt deltagande och uppväxling av Sveriges investeringar i forskning och innovation inom ramen för EU:s ramprogram och Digital Europe är mycket viktigt. Sveriges deltagande i EU:s satsningar kommer att få väsentligt större betydelse för Sveriges konkurrenskraft i den accelererande geopolitiska konkurrensen. Fol-propositionen stärker dessa förutsättningar, men det kommer att behövas ytterligare betydande resurser och väsentligt stärkta incitament för ökat svenskt deltagande i och påverkan på EU:s satsningar.

Innovation, entreprenörskap och riskkapital

AI-kommissionen anser att det är mycket angeläget att staten stödjer arbetet med att etablera en AI Factory i Sverige. En AI Factory stöttar startups, större företag, myndigheter och forskare med både infrastruktur och resurser för utveckling av AI-modeller och AI-applikationer. Det sker genom tillgång till avancerad träning och vidareutbildning samt tillgång till infrastruktur för beräkningar och lagring av data. Infrastruktur för beräkningskraft är av stor betydelse för Sveriges konkurrenskraft inom AI. För detta behövs, enligt AI-kommissionen, en motfinansiering från Sverige på minst 50 procent av kostnaderna. Det skulle innebära cirka 345 miljoner kronor som en engångsinvestering och sedan knappt 120 miljoner kronor per år i fyra år för drift. AI-kommissionen anser att ansvaret för detta bör delas mellan Vetenskapsrådet och Vinnova.

Vinnova
Sveriges innovationsmyndighet

Besöksadress:
Mäster Samuelstgatan 56,
101 58 Stockholm
Telefon: 08 473 30 00
www.vinnova.se

Fakturaadress:
Vinnova, FE 34, 838 73 Frösön
Levaransadress:
Klara Norra Kyrkogata 14, 101 58 Stockholm
Organisationsnummer: 202100-521

Vinnova stödjer AI-kommissionens förslag om samordnad finansiering mellan Vinnova och Vetenskapsrådet av en svensk AI Factory, som är ett av EU-kommissionens centrala initiativ för att stärka unionens konkurrenskraft inom AI.

Denna satsning behöver samspela med den satsning på att bygga en ny avancerad AI-infrastruktur i Sverige som ett svenskt företagskonsortium i samarbete med NVIDIA planerar. I det svenska företagskonsortiet ingår Astrazeneca, Ericsson, Saab och SEB i samverkan med Wallenberg Investments. Syftet är att accelerera utveckling av beräkningskraft, nätverk och mjukvara i Sverige.

AI-kommissionen föreslår även att Vinnova bör ges i uppdrag att tillsammans med näringslivet och aktörer från offentlig sektor utreda vad som krävs för att få till stånd större sektorsöverskridande projekt, där värdet av en innovation kommer fler till del än de inblandade parterna. Uppdraget bör också innebära att skapa forum, med representanter för privat och offentlig sektor, för att identifiera möjliga sektorsöverskridande projekt.

Vinnova delar AI-kommissionens bedömning att det är mycket viktigt att åstadkomma kraftsamling mellan olika aktörer i sektorsövergripande projekt. Vinnova anser emellertid att detta bäst görs inom ramen för de stora sektorsövergripande satsningar som redan pågår och de nya sektorsövergripande satsningar som beslutats i Fol-propositionen, snarare än genom utredning. Sverige och Vinnova har väl utvecklade program för sektorsövergripande Fol-samverkan mellan olika aktörer. Syftena med och mekanismerna i dessa program innebär att värdet av den kunskap och de innovationer som utvecklas både kommer alla parter som är direkt involverade till del och även får stora så kallade överspillningseffekter på andra aktörer än de som varit direkt involverade. De flesta pågående samverkansprogram kommer att innehålla AI i växande grad. Särskilt stor betydelse för forskning och innovation inom AI bör det stora samverkansprogrammet för Avancerad digitalisering ha. Den kommande stora satsningen på excellenskluster för banbrytande teknik, i den Fol-proposition som beslutats av riksdagen, kommer också att få stor betydelse för sektorsövergripande kraftsamlingar. Dessa samverkansprogram omfattar dessutom forum för aktörer i privat och offentlig sektor för prioriteringar, samverkan och kunskapsutbyte.

Vinnova föreslås även att få i uppdrag att tillsammans med näringsliv och offentlig sektor utreda hur möjligheterna kan förbättras för att dela data. Vinnova stödjer detta förslag.

AI-kommissionen föreslår även ett utökat stöd via Vinnova och Almi till innovationsprojekt i AI-startups som av olika skäl inte får finansiering på den privata kapitalmarknaden. Det utökade stödet föreslås uppgå till 100 miljoner kronor per år i fem år. Vinnova stödjer förslaget. Ökat stöd till innovationsprojekt i innovativa startups är mycket viktigt för att Sverige ska bibehålla och stärka innovationssystemets förnyelsekraft och Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Ett särskilt fokus på AI-startups är motiverat, men gränsdragningarna mellan vad som kan karakteriseras som en AI-startup och vad som inte är en AI-startup kommer sannolikt att bli allt svårare i takt med att AI alltmer kommer att bli en viktig faktor i många innovativa startups utveckling. Vinnova anser också att tidsbegränsningen av det utökade stödet till fem år är olycklig då behoven av ökat stöd till innovativa startups sannolikt kommer att växa i framtiden och att ett utökat stöd därför borde ha en väsentligt längre tidshorisont.

AI för en offentlig sektor i framkant

AI-kommissionens förslag har ett starkt fokus på AI i offentlig sektor, som omfattar en stor satsning på en AI-verkstad, som syftar till att bli en för den offentliga sektorn gemensam infrastruktur för utveckling och implementering av AI-baserade offentliga tjänster. Vinnova stödjer detta förslag och anser att det är mycket viktigt med infrastruktur och gemensamt lärande för AI-baserade tjänster i offentlig sektor. Det är rimligt att ge tydliga ansvar till utpekade myndigheter att samordna utvecklingen och driften av en AI-verkstad. Vinnova kan inte bedöma om Försäkringskassan och Skatteverket har goda förutsättningar att ta detta ansvar, men Vinnova förutser att det skulle innebära betydande verksamhetsutveckling inom dessa myndigheter för att ta ett huvudansvar för den gemensamma AI-infrastrukturen i offentlig sektor.

Vinnovas bedömning är att det kan komma att ta tid att etablera AI-verkstaden och att behoven av AI-baserad utveckling är stora och växer snabbt i offentlig sektor. Det är därför viktigt att under tiden

Vinnova
Sveriges innovationsmyndighet

Besöksadress:
Mäster Samuelstgatan 56,
101 58 Stockholm
Telefon: 08 473 30 00
www.vinnova.se

Fakturaadress:
Vinnova, FE 34, 838 73 Frösön
Levaransadress:
Klara Norra Kyrkogata 14, 101 58 Stockholm
Organisationsnummer: 202100-521

tillvarata de erfarenheter som Vinnova och andra aktörer fått genom arbetet med *Kraftsamling för AI för kommuner och civilsamhälle*, så att det inte skapas ett tomrum under utvecklingen av AI-verkstan.

AI-kommissionen föreslår också att utveckla och expandera IMY:s regulatoriska sandlåda för privata företag i syfte att möta näringslivets behov av klarhet kring dataskyddsregelverket. Enligt förslaget bör IMY ges i uppdrag att inom maximalt fyra veckor ge enskilda privata aktörer icke-bindande besked om olika AI lösningar är i linje med dataskyddsregelverket. Dessutom föreslås att IMY bör kunna ge information till små och medelstora företag om var de bör vända sig i frågor som ligger utanför IMY:s kompetensområde.

Vinnova stödjer förslaget. Regulatoriska sandlådor är ett viktigt verktyg som är underutvecklat i det svenska policysystemet. Det är också viktigt för Sveriges innovationskraft kopplat till AI att väsentligt underlätta för företag och offentlig sektor att få förutsägbarhet om utveckling och tillämpning av AI-baserade produkter och tjänster är i linje med AI-förordningen. Vinnova vill emellertid understryka att det är viktigt att regulatoriska sandlådor och olika myndigheters ansvar för att driva och samverka kring dessa bör ses i ett större sammanhang för att inte riskera ineffektivitet och begränsningar i samverkan mellan myndigheter. I det sammanhanget har Vinnova lämnat förslag på principer, system och processer för regulatoriska sandlådor i Sverige kopplat till EU:s Net Zero Industry Act. Dessa principer, system och processer bör beaktas och i relevanta delar tillämpas även på innovation och tillämpningar kopplat till AI.

AI-kommissionen föreslår även etablering av en AI-hubb för överskådlig information som grund för viktiga beslut på arbetsmarknaden kopplat till AI-utvecklingen. En AI-hubb föreslås samla information om tillgängliga utbildningar och kurser inom AI, samt information om utvecklingen på arbetsmarknaden. AI kommissionen menar att Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) kan vara en lämplig huvudman för uppdraget. Utvecklingen av AI-hubben föreslås bygga på det arbete som gjorts inom ramen för Regeringskansliets samverkansprogram Kompetensförsörjning och livslångt lärande, och det tvärfunktionella arbete som i dag pågår som resultat av samverkansprogrammet. Vinnova stödjer förslaget. Behovet av överskådlig, relevant och systematiskt uppdaterad information är stort och kommer att öka kraftigt i takt med AI-utvecklingen och dess påverkan på arbetsmarknaden.

Infrastruktur och data

AI-kommissionen föreslår att beräkningskapacitet ska ha status som samhällskritisk infrastruktur och att VR därför löpande ska rapportera utvecklingen av sådan infrastruktur. Vinnova stödjer detta. De har även kopplingar till olika delar av AI-kommissionens förslag som diskuterats ovan. Digital infrastruktur bör betraktas som samhällskritisk och satsningar på olika delar i denna infrastruktur bör därför göras så att de får största möjliga synergier och utvecklingen av den samlade digitala infrastrukturen bör kontinuerligt följas upp i ett sammanhang.

AI-kommissionen ger förslag för att göra data mer tillgängliga för AI-användning och minska den legala osäkerheten. Ett viktigt förslag i det sammanhanget är att ändra logiken för offentlighets- och sekretesslagen, OSL, så att huvudregeln är att det inte råder sekretess till skydd för den enskilda mellan myndigheter. OSL bör, enligt förslaget, vara att myndigheter ska kunna utbyta information med varandra. Vinnova stödjer detta förslag, som även skulle ha stor betydelse för effektiviteten i stora delar av de offentliga välfärdstjänsterna. Det är dock viktigt att säkerställa att utformningen av OSL utformas så och att tillämpningen av datadelning mellan myndigheter görs så att integritet och säkerhet för individer säkerställs. Utgångspunkten för AI-kommissionen föreslår även att det bör utredas hur en ramlag för personuppgiftsbehandling kan utformas och att tillämpningen av GDPR i Sverige ses över. Dessutom föreslås att en så kallad Data Steward-funktion inrättas vid Statistiska Centralbyrån (SCB) för att göra det lättare för enskilda att hitta offentliga data. Vinnova stödjer dessa förslag.

AI-kommissionens förslag vad gäller data-området är emellertid finansiellt underdimensionerade, endast 40 miljoner kronor av sammanlagt 16 miljarder i förslagen har datainriktning, vilket är en obalans med tanke på hur dagens lösningar byggs. Ledande AI-system bygger på kombinationen av beräkningskraft, mängden data, och modellstorlek. Sverige har en potential och möjlig konkurrensfördel genom att tidigt

ha valt digitala lösningar både inom privat och offentlig verksamhet men utan en utvecklad tillgång till digital information riskerar potentialen att tappas bort.

Exempel från motsvarande färdplan i Storbritannien visar på hur man föreslår datarelaterade initiativ. Man avser där att upprätta ett nationellt databibliotek med uppgift att leda arbetet med att identifiera, kurera och tillgängliggöra viktiga datamängder för privat och offentlig sektor. En infrastruktur för data ska byggas upp inom den offentliga sektorn. Finansiering tillförs för värdefulla dataset som svarar mot forskningens, näringslivets och den offentliga sektorns behov.

EU har ett antal program för att skapa systematik i tillgång till data. Inte minst datautrymmen (Data Spaces) kan utgöra ett sätt att stärka en europeisk marknad för data. Färdplanens förslag att tilldela Vinnova och Vetenskapsrådet ökade medel för medfinansiering av Digital Europe-projekt är ett sätt att öka insatserna på data-området men dessa satsningar kommer inte att vara av tillräcklig omfattning. Att öka det svenska deltagandet i EU-finansierade program med inriktning på digital information möter en grundläggande funktion i hur AI-baserade lösningar byggs.

Kompetenslyft för alla

Vinnova instämmer i AI-kommissionens förslag på en bred satsning på AI i undervisning och kompetenshöjning på alla olika nivåer, ett kompetenslyft för alla. Det är viktigt för att säkra bred och långsiktig kompetensförsörjning inom AI för ökad produktivitet och kvalitet inom alla sektorer i samhället respektive för att säkra en bred förmåga i samhället att hantera utmaningar och risker med AI:s tillämpningar. Vinnova har emellertid inga synpunkter på utformningen av de olika insatser som föreslås för ett brett kompetenslyft.

I detta ärende har generaldirektör Darja Isaksson beslutat. Direktör Göran Marklund har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Fredrik Weisner, Erik Borälv, Jessica Svennebring, Åsa Rudström, Gustaf Kylberg, Ulf Öhlander och Anna Bjurström deltagit.

Darja Isaksson